

Όταν ο έρωτας, η πολιτική και η κοινωνία γεννούσε ληστές

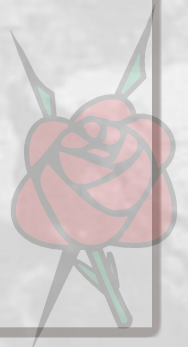
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΕΩΡΓ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

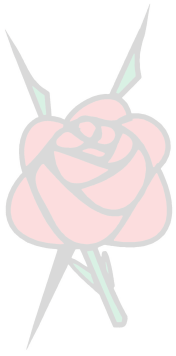
(1869 - 1894)

του **Κωνσταντίνου Μπαλωμένου**
φυσικού - καθηγητή

ΛΑΜΙΑ 2008

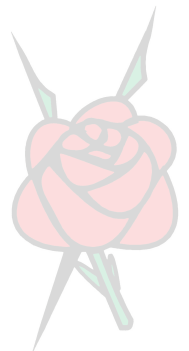

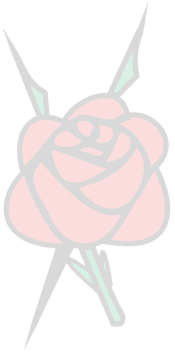

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΕΩΡΓ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
(1869 - 1894)

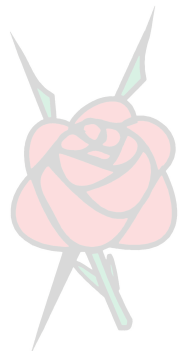
του Κωνσταντίνου Μπαλωμένου
φυσικού - καθηγητή

Εξώφυλλο: Μάχη με λησιές (σχέδιο Sahib, σκίτσο του Belle), του 1874.

Εκτύπωση: ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ Α.Ε.

Πρόλογος

Το κείμενο που ακολουθεί είναι η ολιγόχρονη ιστορία ενός νέου ανθρώπου από καλή και ευκατάστατη οικογένεια, που αδικήθηκε πολύ. Από τον χωρίς ανταπόκριση έρωτά του και τη νεανική επιπόλαιη αντίδρασή του ήρθε η δίωξη και εξοντωτική φυλάκισή του, κυρίως από τους ισχυρούς τότε κομματάρχες του τόπου. Κινδύνεψε να εξοντωθεί μέσα στη φυλακή από μπράβους. Έμαθε για το θάνατο του πατέρα του στη φυλακή, όπου αναίτια βρέθηκε. Δραπέτευσε ενεργώνιας από φυσική άμυνα, αλλά χαρακτηρίστηκε φυγόποινος και μετά ληστής.

Έχοντας σημαντική παιρική περιουσία δε λήσισε κανένα. Η κοινωνική αδικία που αισθανόταν ζητούσε ικανοποίηση. Η εκδίκηση με την προσωπική τιμωρία δύο ανθρώπων που του έκαναν κακό, ήταν το μοναδικό ζητούμενο γι' αυτόν. Απ' το κράτος χαρακτηρίστηκε ληστής, αλλά για τους ανθρώπους του τόπου τούτου ήταν άκακο παλικάρι.

Έκανε δύο προσπάθειες για τη λύτρωσή του. Συνέλαβε έναν από τους εχθρούς του για εκδίκηση, αλλά τελικά τον άφησε ελεύθερο, δεσμευμένος από τον ανθρωπισμό και τις αρχές του. Η άλλη προσπάθεια για επιστροφή στη νόμιμη κοινωνική ζωή, μέσω της παροχής αμνηστίας, έφερε το θάνατο τόσο στον ίδιο, αλλά και στους δικαστές Ροζάκη και Αγγελή, από τα αποσπάσματα της χωροφυλακής.

Το υλικό αυτό προήλθε από την εφημερίδα Η ΕΠΑΡΧΙΑ¹, του 1935. Το κείμενο έχει διαφοροποιηθεί σε όσο γινόταν περιορισμένο βαθμό και εμπλουτίζεται με επιπλέον στοιχεία, όπου αυτό ήταν εφικτό. Η προσθήκη στοιχείων από το βιβλίο του Όμηρου Αθηναίου «Ιστορία των ληστών», 1901, Αθήνα, εμπλούτισε κάποια σημεία αυτής της προσπάθειας. Από τη θέση αυτή εκφράζω ευχαριστίες στο φίλο Γεώργιο Δημητρίου, δημοσιογράφο-ερευνητή, για τη βοήθειά του. Επίσης είναι σημαντική η συμβολή των γερόντων-κατοίκων του χωριού Αμούρι, που κατέθεσαν τις μνήμες τους, σε σημαντικές λεπτομέρειες των γεγονότων. Η μεσολάβηση του καλού φίλου κ. Νικ. Ταγκούλη, για φωτογράφιση των σπιτιών των πρωταγωνιστών της ιστορίας με βοήθησε πολύ. Σε όλους οφείλω θερμές ευχαριστίες.

Η αξία της ιστορίας αυτής είναι πολλαπλή, εφόσον:

1. Ο χώρος που εκτυλίχθηκε είναι η ακριτική μέχρι το 1881 Φθιώτιδα, μια περιοχή της Στερεάς Ελλάδας που το φαινόμενο της ληστείας πήρε μεγίστη έκταση.
2. Παράλληλα με την προσωπική ιστορία του Θανάση Παπακυριτσόπουλου, αναδεικνύονται οι κοινωνικές - πολιτικές και οικονομικές συνθήκες των τελευταίων 10ετιών του 19ου αιώνα.
3. Φαίνεται η έκταση του φαινομένου της ληστείας και κάποιες από τις αιτίες που οδηγούσαν τους ανθρώπους στην παρανομία, στο βουνό, στο χαρακτηρισμό και στη ζωή του ληστή.
4. Τα γεγονότα οδηγούν σε εύκολα συμπεράσματα για την πραγματική αλήθεια, σχετικά με το θάνατο των δύο δικαστών Ροζάκη και Αγγελή.
5. Επιτρέπουν την - κατά το δυνατό - αποκατάσταση της οικογένειας Παπακυριτσόπουλου και τον αποχαρακτηρισμό του Θανάση Παπακυριτσόπουλου ως ληστή, εφόσον καταιρυχόταν άδικα από τους τότε ισχυρούς του τόπου του (πλούσιους και κομματάρχες).

¹ Από το φ. 923, στις 12-2-35 μέχρι τις 28-2-1935.

Εισαγωγή

Το όνομα Παπακυριτσόπουλος (ή Παπακυριτζόπουλος) έχει μακρά διάρκεια στο Αιούρι. Μετά το 1837, ο παππούς του πρωταγωνιστή της ιστορίας αυτής, επίσης Αθανάσιος Παπακυριτσόπουλος (1809-), μαζί με τους Γεώργιο και Νικόλαο Μερεντίτη, Δημήτριο και Τριαντάφυλλο Χριστίδη, κ.ά., αγόρασαν μεγάλα κτήματα από Τούρκους οι οποίοι κατείχαν το μισό τσιφλίκι που περιλάμβανε το Αιούρι.

Όπως φαίνεται από το παρακάτω απόσπασμα εκλογικού καταλόγου του 1879, οι περισσότεροι κάτοικοι του Αιουρίου είναι γηγενείς, αφού μερικές οικογένειες έχουν ιστορία τριών αιώνων όπως Παπακυριτσόπουλος, Ταγκούλης, Αλαμπάνος, κλπ.

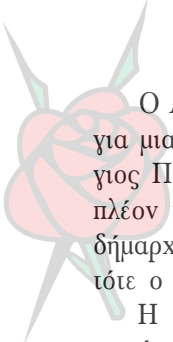
Εκλογικός κατάλογος Αιουρίου το 1879

A/A	Όνομα & Επώνυμον	Όνομα Πατρός	Ηλικία	Επάγγελμα ή επιτήδευμα	Ενεστώσα διαμονή
1.	Αθανάσιος Παπακυριτζόπουλος	Παπακυριτζόπου-λος	70	Κτηματίας	Αιούρι
2.	Αναστάσιος Χ. Πλυμέρου	Χαράλαμπος	33	Γεωργός	"
3.	Αργύρης Ταγκούλης	Δημήτριος	73	"	"
4.	Αθανάσιος Κοκόνης	"	83	"	"
5.	Αναγνώστης Χριστοδούλου	Χρηστόδουλος	37	"	"
6.	Αθανάσιος Γαλατάς	Απόστολος	47	"	"
7.	Απόστολος Γαλατάς	Νικόλαος	77	"	"
8.	Αναγνώστης Τσουκνίδα	Κώνστας	37	"	"
9.	Αχιλλεύς Αυριάδης	Γεώργιος	28	Γεωργός	Αιούρι
10.	Αστέρ Γεωργιάδης	"	53	Δημοδιδάσκαλος	"
11.	Αναγνώστης Τραγωδάρας	Αθανάσιος	68	Κτηματίας	"
12.	Αθανάσιος Κωστολοδημήτρης	Κωστούλης	35	Γεωργός	"
13.	Αθανάσιος Χαντζόπουλος	Χρήστος	26	Ξενοδόχος	"
14.	Αθανάσιος Βουλγαρης	Ευστάθιος	38	Ναυτικός	Βόλον
15.	Ανδρ. Βεζύρης	Δημήτριος	33	Ποιμίν	Αιούρι
16.	Απόστολος Κουτυλόπουλος	"	52	Γεωργός	"
17.	Βασίλειος Τσιτσιλώνης	Ιωάννης	29	"	"
18.	Γεώργιος Παπακυριτσόπουλος	Αθανάσιος	47	Δήμαρχος	"
19.	Γεώργιος Ρίζου	Κώνστας	36	Γεωργός	"
20.	Γεώργιος Χριστόπουλος	"	28	"	"
21.	Γούλας Παναγιώτου	Παναγιώτης	56	Εργοδούλος	"
22.	Γεώργιος Τσιγαρίδας	"	53	Γεωργός	"
23.	Γεώργιος Ευθυμίου	Ευθύμιος	29	"	"
24.	Γεώργιος Αλαμπάνος	Δημήτριος	25	"	"
25.	Γεώργιος Ντεμήρης	Αθανάσιος	44	"	"
26.	Γεώργιος Μπουζιάνας	Δημήτριος	42	"	"
27.	Γεώργιος Πουρνάρας	"	42	Ποιμίν	"
28.	Γεώργιος Κραβαρίτης	Νικόλαος	34	"	"
29.	Γεώργιος Γκιαούρης	Δημήτριος	29	Γεωργός	"
30.	Δημήτριος Γιάννικος	Αντώνιος	37	"	"
31.	Δημήτριος Γκιαούρης	Γεώργιος	54	"	"
32.	Δημήτριος Ταγκούλης	Αργύρης	29	"	"
33.	Δημήτριος Γκουντής	Κώνστας	45	"	"
34.	Δημήτριος Λαυαντάρας	"	47	"	"
35.	Δημήτριος Πολυμέρου	Χαράλαμπος	37	"	"
36.	Δημήτριος Σιώνας	Αθανάσιος	37	"	"
37.	Δημήτριος Τσιαούσης	Ιωάννης	49	"	"
38.	Δήμος Τσιαούσης	"	46	"	"
39.	Διαμαντής Ζωρμπάς	Γεώργιος	31	Ναυτικός	Βόλον
40.	Διαμαντής Σταμόπουλος	Ευστάθιος	32	"	"
41.	Ευαγγέλης Τζιντζιλώνης	Ιωάννης	34	Γεωργός	Αιούρι
42.	Ευαγγέλης Μπούκας	Ευθύμιος	44	"	"
43.	Ευστάθιος Ιωάννου	Ιωάννης	39	"	"

² Δημ. Νάτσιου «Δήμος Λιανοκλαδίου», σελ. 46-47, έκδοση Δήμου Λιανοκλαδίου, 2001, Λιανοκλάδι.

³ ό. π., σελ. 54.

Ο Αθανάσιος ήταν γιος του Γεωργίου Παπακυριτσόπουλου (1832-1889), δικηγόρου για μια 10ετία στη Λαμία. Ήταν και συμβολαιογράφος με έδρα την Υπάτη. Ο Γεώργιος Παπακυριτσόπουλος ήταν επίσης από τους μεγαλύτερους κτηματίες, κατέχοντας πλέον των 3.000 στρεμμάτων καλλιεργήσιμης γης. Είχε διατελέσει κατ' επανάληψιν δήμαρχος του τώως Δήμου Παραχελωιτών⁴ με έδρα το Λιανοκλάδι (έτσι ονομαζόταν τότε ο σημερινός Δήμος Λιανοκλαδίου).

Η προέλευση του επωνύμου της οικογένειας είναι εκκλησιαστική, δηλ. υπήρξε παπάς στην οικογένεια. Πράγματι, το 1836 ο τότε επίσκοπος Ζητουνίου Ιάκωβος Παπαγεωργίου όρισε για την ενορία⁵ του χωρίου Αμουρίου, τον πρεσβύτερο Δημήτριο παπα-Κυριζόπουλο.

1. Η ιστορία - Τα χρόνια της εφηβείας

Ο Αθανάσιος Παπακυριτσόπουλος γεννήθηκε το 1869 στο Αμούρι. Σε ηλικία 16 ετών τελείωσε τις γυμνασιακές⁶ σπουδές και το Γυμνάσιο της Λαμίας και γράφτηκε στην προπαρασκευαστική σχολή υπαξιωματικών Κέρκυρας.

Στην Κέρκυρα και μέσα στο αλυτρωτικό κλίμα των τελευταίων δεκαετιών του 19ου αιώνα, μετά από συζητήσεις με άλλους δέκα συμφοιτητές του στη σχολή, σχημάτισαν ομάδα με το φιλόδοξο σκοπό να περάσουν απέναντι στην Ήπειρο, για επανάσταση στην τουρκοκρατούμενη ακόμα Ελλάδα. Η προσπάθεια αυτή οργανώθηκε και βρέθηκε ο κατάλληλος οπλισμός για 10-20 άνδρες. Οι δραστηριότητες όμως απεκαλύφθηκαν και όλοι επανήλθαν στις υποχρεώσεις της σχολής. Τιμωρήθηκαν μόνο πειθαρχικώς⁷.

Μετά από διετή φοίτηση εξήλθε με το βαθμό του λοχία του πυροβολικού και τοποθετήθηκε στο Σύνταγμα των Αθηνών, το έτος 1887.

Την περίοδο εκείνη είχε οργανωθεί μια συνομοσία από το Κόμμα του Δελη-

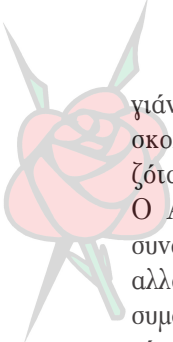
Το πατρικό σπίτι του Αθαν. Παπακυριτσόπουλου όπως είναι σήμερα. Αρχικά ήταν διώροφο. Εγκαταλειμμένο για χρόνια, το έτος 1974 έπεσε το μπαλκόνι του και το μετέτρεψαν σε ισόγειο. Πουλήθηκε

⁴ Με Βασιλικό Διάταγμα 41/26-9-1869 ιδρύθηκε ο Δήμος Παραχελωιτών από το 1869 έως το 1914, με έδρα το Λιανοκλάδι. Μετά το 1914, έγινε Κοινότητα με έδρα το Λιανοκλάδι. Με το νόμο 2539/1997 ιδρύθηκε ο Δήμος Λιανοκλαδίου περιλαμβάνοντας τις τώως Κοινότητες Αμουρίου, Ζηλευτού, Λιανοκλαδίου, Μοσοκοκαριάς και Σιύρφακας, που αποτελούν τα 5 Δημοτικά Διαμερίσματα του νέου Δήμου. [βλ. Δημ. Νάτσιου: Δήμος Λιανοκλαδίου, Έκδοση Δήμου Λιανοκλαδίου, 2001, Λιανοκλάδι.]

⁵ Δημ. Νάτσιου «Ενορίες και εφημέριοι της Επισκοπής Ζητουνίου (Λαμίας) το 1836», περ. Φθιωτικά Χρονικά 2008, σελ. 24, Λαμία.

⁶ «Απεφοίτησεν εκ του σχολαρχείου Λαμίας και κατετάχθη εις το γυμνάσιον. Ήκουσεν εν αυτώ μαθήματα μέχρι της τετάρτης τάξεως. Ο πατήρ αυτού, όστις μετήρχετο και τον δικολάβον, τον είχε προωρισμένον δια το δικηγορικόν επάγγελμα». [Από το βιβλίο «Ιστορία των λησιτών» του Όμηρου Αθηναίου, 1901, Αθήνα]

⁷ ό. π.

γιάννη, κατά της ζωής του πρωθυπουργού Χαριλάου Τρικούπη, που είχε ως απώτερο σκοπό την εκθρόνιση του βασιλιά. Η δυσαρέσκεια των υπαξιωματικών προπαρασκευαζόταν με την υπογραφή ενός σχετικού πρωτοκόλλου (δηλ. εγγράφου διαμαρτυρίας). Ο Αθαν. Παπακυριτσόπουλος έλαβε γνώση αυτού του πρωτοκόλλου, όταν κάποιοι συνάδελφοί του προσπάθησαν να τον μιήσουν. Αρνήθηκε, έβρισε τους κινηματίες, αλλά και ειδοποίησε τις αρχές για το σχεδιαζόμενο κίνημα, που προμήνυε μεγάλη συμφορά για την Ελλάδα, καθώς θα οδηγούσε σε αλληλοσπαραγμό και αναρχία. Το κίνημα κατεστάλη στη γένεσή του. Ο Αθαν. Παπακυριτσόπουλος με τη στάση του αυτή έσωσε πιθανά τη ζωή του Χαρ. Τρικούπη και γλίτωσε τη χώρα από πολλά δεινά (εθνικό διχασμό).

Ήταν όμως νέος και αγάπησε, όπως στα 18 τους χρόνια αγαπούσαν τα παλικάρια της εποχής εκείνης. Στο Αμούρι, πριν ακόμα φύγει για τη σχολή της Κέρκυρας, ερωτεύτηκε την Ελένη, μοναχοκόρη του Αναγνώστη Τραγουδάρα⁸, πολιτευόμενου τότε και ισχυρού κομματάρχη, με αρκετή κτηματική περιουσία στο Αμούρι. Ο έρωτάς του γι' αυτήν στάθηκε η αιτία να χαρακτηριστεί αργότερα ληστής, να καταδικαστεί άδικα, να γίνει φυγόποινος στα βουνά και να αποζητιά την αμνηστία, για κακό που δεν έκανε, επιδιώκοντας να ενταχθεί ξανά στην κοινωνία.

Ο Αθανάσιος έφυγε από το Αμούρι με θλίψη, που κορυφώθηκε όταν έμαθε ότι η νέα των ονείρων του, που πήρε το νου και λογισμό του, θα παντρευόταν άλλον και μάλιστα με το γιο της αντίπαλης πολιτικά οικογένειας.

2. Η απερίσκεπτη απαγωγή - Η φυλάκιση

Τον έρωτα του Παπακυριτσόπουλου φαίνεται ότι γνώριζε όλη η οικογένεια του Τραγουδάρα και ίσως δεν ήταν μονομερής ο έρωτάς του. Η Ελένη, αλλά και η μητέρα της ήθελαν το Θανάση για γαμπρό τους. Ίσως δε ο Τραγουδάρας να είχε κάτι υποσχεθεί στον Παπακυριτσόπουλο ή αφήσει να εννοηθεί, βλέποντας με χαρά τον έρωτα των δύο νέων. Φαίνεται τέλος ότι στον καφενέ του Αμουριού χτυπώντας του την πλάτη ο Τραγουδάρας του είπε κάποτε:

Τέτοια νιάτα χαρά στην που θα τα χαρεί... Τέτοια παλικάρια, χαρά στους πεθερούς. Τέτοιοι νέοι, χαρά στα κορίτσια. Είσαι μικρός όμως ακόμα.

Ήταν τότε μόλις 16 χρονών παιδί και φυσικά δεν είχε καιρό για γάμο. Αν ο Τραγουδάρας δεν ήξερε και δεν είχε ευνοήσει τον έρωτα των δύο νέων και, προπαντός, αν δεν είχε δώσει κάποια υπόσχεση, πώς τότε δικαιολογούνται οι φόβοι του; Επίσης για ποιο λόγο έπαιρνε προφυλακτικά μέτρα και γιατί εκλιπαρούσε την οικογένεια του νέου να τον καθουκιάσουν; Εξάλλου γιατί του υποσχέθηκε ότι θα τον έκανε γαμπρό του;

Ο Αθανάσιος Παπακυριτσόπουλος γύρισε θλιμμένος στο χωριό, ενώ ο κεφίταν «Παντρεύουν την αγάπη μου». Τι ήρθε να κάνει; Κανείς δεν ήξερε Υποπεύονταν όμως όλοι το μεγάλο του έρωτα, το μεγάλο του πόνο και εκτιμούσαν πολύ το χαρακτήρα του και τη λεβεντιά του.

Μια μέρα που είδε την Ελένη να βγαίνει περίπατο, της ζήτησε να πάνε βόλτα με

⁸ Η οικογένεια Τραγουδάρα δεν καταγόταν απ' το Αμούρι. Ο Αναγνώστης Τραγουδάρας ήρθε απ' τον Άγιο Βλάση Τρικωνίδας κι έγινε επιστάτης στο κτήμα ενός Γωγούση που ήταν (μάλλον) αξιωματικός και του δόθηκε γη (ίσως στα χρόνια του Όθωνα), αλλά χρεοκόπησε. Έτσι τα πούλησε όλα στον Τραγουδάρα. [Οι πληροφορίες προέρχονται από ηλικιωμένους και μη κατοίκους του Αμουριού, σε συζήτηση που έγινε στις 23-9-2008, στο καφενείο στο Αμούρι.

το άλογο. Την ανέβασε στο άλογό του και πήγανε προς το βουνό (την Οίτη) επάνω απ' τον Άη Γιάννη. Στο δρόμο και από τα χωριά τους είδαν πολλοί χωρικοί, που είχαν καταλάβει το δεσμό τους και όλοι του φώναζαν:

- *Καλορίζικα Θανάση. Άει καλά στέφανα. Να ζήσετε.*

Η οικία Τραγουδάρα, που μετά έγινε οικία Σπύρου Τράκα στο Αμούρι (φωτ. Κ.Α.Μ., στις 23-9-2008)

Ο απαγωγέας όμως δεν ήταν ένας χυδαίος άνθρωπος. Ήταν ιππότης κι έτσι μετά επέστρεψαν και την άφησε στο χωριό, εφαρμόζοντας πιστά όσα του είχε πει η μάνα του, που πρέπει να ήξερε για την κίνησή του αυτή: «*το κορίτσι δεν θα το πειράξεις και θα την αφήσεις πάλι ελεύθερη*». Η προφορική παράδοση και η υπάρχουσα ισχυρή μνήμη αναφέρει ότι οι δύο «συμπεθέρες» η μητέρα Τραγουδάρα και η μητέρα Παπακυριτσόπουλου ήθελαν αυτό το γάμο, χωρίς να ρωτήσουν τους άντρες τους. Είναι όμως φανερό ότι ο πατέρας Τραγουδάρας είχε συμφωνήσει με το Σπύρο Τράκα για το γάμο του με την Ελένη.

Εναντίον του Θανάση υπεβλήθη μήνυση για βίαιη απαγωγή. Να θυμίσουμε ότι οι πολιτευτές και βουλευτές στα χρόνια εκείνα ήταν πανίσχυροι. Τους αστυνομικούς, τις διοικητικές αρχές, ακόμα και τους δικαστές⁹ τους διόριζαν και απέλυαν αυθημερόν.

Για να στερήσουν τα μέσα της υπεράσπισης του απαγωγέα Παπακυριτσόπουλου, οι αρχές φυλάκισαν και τον πατέρα Παπακυριτσόπουλο, ως οφειλέτη του Δημοσίου!

Η δίκη έγινε και ο απαγωγέας καταδικάστηκε στην ανώτερη ποινή: σε φυλάκιση πέντε ετών! Γιος και πατέρας στις φυλακές. Ο γιος για την απαγωγή στις ποινικές φυλακές¹⁰ και ο πατέρας στις πολιτικές φυλακές, που ήταν στην οικία του Θ. Λεβα-

⁹ Από το Υπουργείο Δικαιοσύνης δεν είχε περάσει ο αείμνητος Δημητρακόπουλος, για να οργανώσει, εξυγιάνει και κατοχυρώσει τη μεγάλη αποστολή της δικαιοσύνης.

¹⁰ Για φυλακές στη Λαμία, νοικιάζονταν κάποια κτίρια (μεγάλες οικίες), εφόσον δεν έγιναν ποτέ Κρατικές Φυλακές. Οι πρώτες μάλλον φυλακές στεγάστηκαν σε οικία του γεροισιαστή Δημ. Χατζίσκου. Η θέση της δεν είναι ακριβώς γνωστή. Πιθανότερη θέση είναι στη γωνία των σημερινών οδών Νικ. Κρίτσα και Ιωάν. Μακροπούλου (κατεδαφίστηκε το 2002), χωρίς να αποκλείεται άλλο κτίριο του ίδιου ιδιοκτήτη στην πλατεία Πάρκου. Η ενοίκιαση άρχισε από την 1-10-1855, με άγνωστη διάρκεια. Αργότερα χρησιμοποιήθηκαν κι άλλα μεγάλα κτίρια, με ενοίκιαση, σε άλλα σημεία της πόλης. [Βλ. Δημ. Νάτσιου: Δικηγόροι και Δικηγορικός Σύλλογος Λαμίας (1833-2003), Λαμία 2003]

¹¹ Δεν είναι γνωστή η θέση της στη Λαμία.

δίτου¹¹. Μετά από λίγες μέρες ο πατέρας πέθανε.

3. Η απόδραση - Θάνατος του πατέρα του

Ο Αθανάσιος Παπακυριτσόπουλος έφερε βαριά την καταδίκη του. Δεν είχε κάνει τόσο κακό για να του στοιχίσει πέντε χρόνια φυλακή.

Η εξήγηση για τους αναγνώστες είναι απλή. Στα χρόνια εκείνα όλα τα δημόσια λειτουργήματα ήταν όργανα του κρατούντος πολιτικού κόμματος. Οι έφοροι, οι ταμίες, οι καθηγητές, οι δάσκαλοι, οι αστυνόμοι, οι νομάρχες, κλπ., ήταν όλοι υπηρέτες του κόμματος εξουσίας. Οι δικαστές επίσης, δεν είχαν την νομοθετημένη αυτοτέλεια, που ευτυχώς απέκτησαν τα επόμενα χρόνια. Τότε, διορίζονταν και απολύονταν, όπως ο τελευταίος χωροφύλακας ή ο τελευταίος κλητήρας του κράτους, εφόσον δεν υπήρχε

**Το κτίριο των φυλακών Λαμίας (ιδιοκτησίας Κ. Γραμμάτου) .
Βρισκόταν στη ΝΑ γωνία των οδών Καποδιστρίου και Παπακυριαζή.**

η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων.

Είναι γνωστό δε ότι όσο μια λογική τιμωρία επανορθώνει την αδικία και συνετίζει, τόσο μια άδικη και αυστηρή τιμωρία οδηγεί εκτός εαυτού τον τιμωρούμενο, αυξάνει την οργή του και καλλιεργεί το μίσος εναντίον της κοινωνίας και ιδίως εναντίον του αντιπάλου του.

Έτσι, από τη μέρα που μπήκε στη φυλακή ο Παπακυριτσόπουλος δεν είχε άλλη σκέψη από την απόδραση και την τιμωρία των άδικων διωκτών του. Η απόφασή του αυτή ενισχύθηκε από διάφορα γεγονότα που έγιναν μέσα στη φυλακή, όπου οι συγκρατούμενοι - φίλοι του αντίπαλου κόμματος τον υποδέχτηκαν με εκθρικές διαθέσεις.

Κρατούνταν τότε στις φυλακές¹² οι Περεβός, Περιστεράκης, κ.ά. μπράβοι του κόμματος, οι οποίοι είτε από δική τους πρωτοβουλία, είτε μετά από υπόδειξη όσων δίδωκαν τον Παπακυριτσόπουλο, επιχειρήσαν να τον ξεκάνουν μέσα στη φυλακή. Μάλιστα μια μέρα έγινε αληθινή μάχη με μαχαίρια και κουμπούρια.

¹² Οι φυλακές χαρακτηρίζονταν από άθλιες συνθήκες, απaráδεκτη συμπεριφορά των επικεφαλής της φυλακής, με μεγάλο αριθμό κρατουμένων, συμβίωση έφηβων και μεγάλων, μικροποινιτών και βαρυποινιτών, υγιών αλλά και φυμαϊκών.

Έτσι αποφάσισε να δραπετεύσει, πράγμα καθόλου δύσκολο για έναν αποφασισμένο κρατούμενο, ειδικά τα χρόνια εκείνα, με άθλια κίτρια και ελλιπή φύλαξη. Μια νύχτα λοιπόν ο Παπακυρισόπουλος δραπέτευσε, ο δε φρουρός που τον αντιελήφθη, αφοπλίστηκε και αιχμαλωτίστηκε εύκολα (μετά βέβαια απολύθηκε από τη θέση του). Σε λίγες ώρες ήταν ελεύθερος και ασφαλής στο βουνό.

Οι συγγενείς του, όταν πληροφορήθηκαν τη δραπέτευσή του, πήγαν και τον συνάντησαν. Του μίλησαν, τον παρακάλεσαν, τον απείλησαν, του υπέδειξαν τους κινδύνους που διέτρεχε όλη η οικογένειά του. Τελικά τον έπεισαν να διαφύγει στο εξωτερικό. Δεν ήταν όμως γραφτό να γίνει. Κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας ώσπου να δραπετεύσει στο εξωτερικό, του αναγγέλθηκε ο αιφνίδιος θάνατος του πατέρα του στη φυλακή.

Τα ερωτήματα που γεννήθηκαν ήταν πολλά και αναπάντητα. Πώς και τι έγινε; Γιατί πέθανε; Ήταν τυχαίος ο θάνατός του; Προήλθε από συγκοπή της καρδιάς του; Ο Παπακυρισόπουλος όμως δεν ήταν καρδιακός. Μήπως δηλητηριάστηκε από αντιπάλους του γιου του; Αυτό κοινολογήθηκε. Όλοι τότε έτσι πίστευαν, ο δε γιος Παπακυρισόπουλος όταν θυμήθηκε πόσο κι ο ίδιος κινδύνευσε στη φυλακή, το πίστεψε απόλυτα. Ήταν βέβαιος ότι ο πατέρας του έπεσε θύμα των εχθρών του.

Τότε λοιπόν είπε «δε φεύγω για την Αμερική». Θα μείνω να εκδικηθώ. Κι έμεινε.

4. Ο ασύλληπτος και άκακος ληστής

Ελεύθερος πλέον δεν πήρε τα βουνά να γίνει ληστής, όπως έκαναν οι άλλοι. Δεν φιλοδόξησε να γίνει βασιλιάς των ορέων. Δεν πέρασε απ' το νου του τέτοια ιδέα. Δραπέτευσε από τις φυλακές γιατί αισθανόταν ότι καταδικάστηκε άδικα. Αν καταδικάζοταν σε τρεις ή πέντε μήνες φυλάκιση, όπως καταδικάζονταν τα επόμενα χρόνια ή και σήμερα οι απαγωγείς, θα εξέτιε την ποινή του ήσυχα και θα επέστρεφε ως καλός πολίτης και σιραιιώτης. Ήταν γενναίος, έξυπνος με ευγενή και παιριωτικά αισθήματα, που θα μπορούσε να εξελιχθεί σ' έναν ήρωα του πολέμου του 1897, με προαγωγές σε ανώτερους βαθμούς, όπως άλλοι συνάδελφοί του από τη σχολή. Έτσι ούτε η ληστοκρατία θα ενισχυόταν με καλά παλικάρια, ούτε δικαστές (όπως οι Ροζάκης και Αγγελής) θα έβρισκαν τραγικό θάνατο μεταξύ ληστών, από τις σφαίρες του επίσημου κράτους.

Ο Παπακυρισόπουλος σε νεαρή ηλικία, όταν ήταν απόφοιτος του Γυμνασίου

Ο Παπακυρισόπουλος λοιπόν δεν πήρε τα βουνά. Κρυβόταν σε φιλικά σπίτια μέσα στη Λαμία και στα χωριά. Όπου πανηγύρι εκεί κι ο Παπακυρισόπουλος. Πρώτος στο γλέντι, πρώτος στο χορό, στις αυλές των σχολείων, στα προαύλια των εκκλησιών, καταμεσής στις πλατείες έσερνε πρώτος το χορό, άφοβος κι απότητος. Δεν είχε τίποτα στο παθητικό του. Η συνείδησή του δεν επιβαρυνόταν από καμία κακή πράξη. Γι' αυτό πολλές φορές και τα αποσπάσματα «του έκαναν πλάτες».

Οι γονείς του (δηλ. η μητέρα του) του έστελναν άφθονα χρήματα, για να μην αναγκαστεί να διαπράξει καμιά ληστεία, για να συντηρείται, αλλά αυτός βοηθούσε φτωχούς ανθρώπους¹³. Έτσι έγινε αγαπητός σ' ολόκληρη την περιφέρεια. Δεν τον πρόδωσε ποτέ κανείς. Στα χωριά τον υποδέχονταν, όπως στην Τουρκοκρατία οι ραγιάδες υποδέχονταν τους Κλέφτες.

Δεν τον έβλεπαν σαν ληστή. Τον έβλεπαν σαν ένα μυθικό ήρωα. Μπαίνοντας σ' ένα χωριό δεν τον φοβόταν κανένας, εκτός των δύο οικογενειών Τράκα¹⁴ και Τραγουδάρα. Αντίθετα όλοι τον αγαπούσαν και προθυμοποιούνταν ποιος θα τον φιλοξενήσει πρώτος στο σπίτι του. Ακόμα και τα αποσπάσματα, όπως προαναφέρθηκε, δεν τον καταδίωκαν. Πολλοί συνάδελφοί του υπαξιωματικοί της σχολής αρνήθηκαν να θεθούν επικεφαλής αποσπάματος για την εξόντωσή του.

Έτσι ο Παπακυρισόπουλος έγινε ο ασύλληπτος ήρωας, με τον οποίο ο τύπος των Αθηνών ασχολείτο καθημερινά, εφόσον η ληστογραφία ήταν η απαραίτητη είδηση. Στον τύπο της εποχής εκείνης, τα επιστημονικά άρθρα, οι μελέτες, η φιλολογία και οι καλές τέχνες είχαν ελάχιστη θέση στις στήλες των εφημερίδων. Το κοινό διψούσε για ληστρικά αναγνώσματα και ήταν τα μόνα χειρόγραφα που έβριθαν στα γραφεία των εφημερίδων, τα μόνα που πληρώνονταν και που ζητούσε το αναγνωστικό κοινό της κατά τα άλλα ρομαντικής εποχής της Ελλάδας.

Τα έργα και οι ημέρες των ληστών αποτελούσαν σχεδόν ολοκληρωτικά την ειδησεολογία των εφημερίδων. Το ίδιο συνέβαινε στα άρθρα και στα χρονογραφήματα. Έτσι ο Παπακυρισόπουλος έδωσε άφθονη τροφή στις εφημερίδες, οι οποίες στο πρόσωπό του ασκούσαν την αντιπολίτευσή τους. Είχε γίνει ο άνθρωπος¹⁵ της ημέρας.

Η κυβέρνηση πιεζόμενη και από την αντιπολίτευση, η οποία έφερε το ζήτημα στη Βουλή με επανειλημμένες επερωτήσεις, κάλεσε εθελοντές για τη δίωξη του Παπακυρισόπουλου. Κατατάχτηκαν 2.000 εύζωνοι, οι οποίοι πλημμύρισαν τα βουνά και βασάνιζαν κυριολεκτικά τους χωρικούς, τους οποίους έδεχναν και μετέφεραν κατά εκατοντάδες στα κρατητήρια και στις φυλακές ως ληστοτρόφους.

5. Η βοήθεια Παπακυρισόπουλου στον Τσουλή

Ο Παπακυρισόπουλος έβλεπε ότι ήταν αδύνατο να παραμείνει περισσότερο στην περιφέρεια. Η ανάγκη και η πίεση των συγγενών, τους οποίους οδηγούσαν σε εκτόπιση, τον ανάγκασε να αποφασίσει οριστικά τον εκπατρισμό του. Την εποχή εκείνη είχε γίνει η ληστεία της Πέτρας¹⁶ από το λήσταρχο Τσουλή και κατά τη συμπλοκή

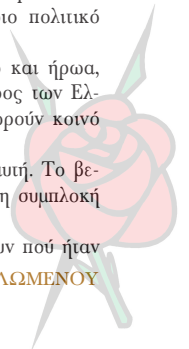
¹³ Σ' έναν αγρότη που είχε ένα γάιδαρο για να κάνει αγροτικές εργασίες, ο Θ.Π. του έδινε λεφτά για να πάρει ένα μουλάρι ή άλογο, για να οργώνει το χωράφι του και του έλεγε: το ζώο να το ονομάσεις Παπακυρισόπουλο!

¹⁴ Οικογένεια πολιτικών, δημάρχων και βουλευτών, με σημαντική ακίνητη περιουσία, που επηρέαζε αποφασιστικά τη διοίκηση και τη δικαιοσύνη, στα χρόνια εκείνα. Οι Τράκας και Τραγουδάρας ανήκαν στο ίδιο πολιτικό Κόμμα. Για επιπλέον στοιχεία βλέπε στις επόμενες ενότητες 7 και 8.

¹⁵ Αντίστοιχος με τον Παπακυρισόπουλο, που τη δεκαετία του 1880, όλοι θεωρούσαν τότε ως τίμο και ήρωα, εκτός από δύο οικογένειες, ήταν τη δεκαετία του '30 ο Πολυχρονόπουλος, που όμως ένα μικρό μέρος των Ελλήνων τον θεωρεί ως ήρωα για την απόπειρα της Λεωφόρου Κηφισιάς, ενώ όλοι οι άλλοι τον θεωρούν κοινό εγκληματία και δολοφόνο.

¹⁶ Ο Παπακυρισόπουλος είχε ομίξει με τη συμμορία του ληστή Τσουλή, 4-5 μέρες πριν τη ληστεία αυτή. Το βεβαιώνει ο συλληφθείς ληστής Παγανιάς, που ήταν μαζί με τον Τσουλή, όταν αυτός τραυματίστηκε στη συμπλοκή της Γούρας. [Βλ. Όμηρου Αθηναίου: «Ιστορία των ληστών», 1901, Αθήνα].

¹⁷ Πιθανότερη είναι η καταγωγή του Τσουλή από τη Γούρα, όπως ντόπιοι βεβαιώνουν. Μάλιστα ξέρουν πού ήταν

στη Γούρα, τραυματίστηκε ο Τσουλής.

Φοβισμένος και χωρίς συντρόφους ο τραυματισμένος Τσουλής ζήτησε την προστασία του Παπακυριτσόπουλου.

- *Αδελφέ του παράγγειλε, είμαι λαβωμένος βαριά. Θέλω να με βοηθήσεις όσο να γίνω καλά. Θα σου χρωσιτώ τη ζωή μου.*

Ο Παπακυριτσόπουλος, οδηγούμενος από φιλόδηρα αισθήματα μόνον, αποφάσισε όχι μόνο να κάνει συντροφιά στο ληστή, αλλά και να τον βοηθήσει. Πήγε λοιπόν και τον βρήκε, με απόφαση να μείνει μαζί του, έως ότου γιατρευτεί ο Τσουλής. Μετά, με την πρώτη ευκαιρία ήθελε να φύγει για την Αμερική.

Όταν έγινε καλά ο Τσουλής, η πρώτη του σκέψη ήταν να κρατήσει κοντά του τον Παπακυριτσόπουλο. Εκείνος όμως του είχε πει:

- *Σα γίνεις καλά, σε αφήνω καπετάνιο.*
- *Γιατί βγήκες στο κλαρί Θανάση, τον ρώτησε.*
- *Μα δε βγήκα. Μ' έβγαλαν.*
- *Ναι, αλλά να κάτσεις, βρε Θανάση, να εκδικηθείς. Εκδικήθηκες;*
- *Όχι.*
- *Αμ' τότε τι κάνεις; Θα καθίσεις μαζί μου. Θα κάνουμε συντροφιά να εκδικηθείς πρώτα κι ύστερα να πας στο καλό.*

Ο Παπακυριτσόπουλος με το μίσος να ξεχειλίζει μέσα του, έμεινε συντροφιά με τον Τσουλή, πριν φύγει για την Αμερική.

6. Το αιρίαστο δίδυμο

Χωρίς να το καταλάβει καλά-καλά ο ίδιος και χωρίς να το περιμένει, ο Παπακυριτσόπουλος έγινε ληστής και μάλιστα συντροφιά με το πλέον ανθρωπόμορφο τέρας της εποχής, τον αιμοκαρή και παραδομάχο ληστή, τον Τσουλή.

Ο Ιωάννης Τσουλής καταγόταν από τη Νεράιδα¹⁷ Συλίδας. Ήταν ένας απαίδευτος και άξεστος ισοπάνος, ανυπότακτος, κατοικοκλέφτης, βιαστής και εκβιαστής. Από μικρή ηλικία είχε δοσοληψίες με τη δικαιοσύνη, έδειξε κακοποιό δραστηριότητα με αρκετές καταδίκες, ώστε να εξελιχθεί σε ληστή. Ήταν ακριβώς το στοιχείο του. Τελείως αντίθετος χαρακτήρας από αυτόν του Παπακυριτσόπουλου. Όσο ευγενής, ιπποτικός, αφιλοχρήματος και ανθρωπιστής ήταν ο Παπακυριτσόπουλος, τόσο βάρβαρος, σκληρός, φιλοχρήματος και απάνθρωπος ήταν ο Τσουλής. Μ' όλα ταύτα συντρόφεψαν.

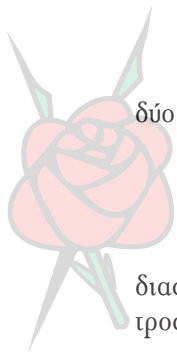
Μια ακατανόητη και ακατάληπτη δύναμη φαίνεται πως στη ζωή μας παίζει το μεγαλύτερο ρόλο. Είναι ο ρόλος της μοίρας ίσως.

Οι Τσουλής και Παπακυριτσόπουλος διαφωνούσαν συνεχώς, καθημερινά και σε όλες σχεδόν τις πράξεις τους. Ο μόνος λόγος που ο Παπακυριτσόπουλος συντρόφευε τον Τσουλή ήταν να εκδικηθεί τιμωρώντας τους εκδρούς του.

Ο Τσουλής ζήτησε τη συντροφιά του Παπακυριτσόπουλου για να τον βοηθήσει στο ληστρικό πλουτισμό του. Σίγουρα ήθελε να βοηθήσει τον Παπακυριτσόπουλο στην εκδίκησή του. Όχι όμως όπως αντιλαμβανόταν και όπως την ήθελε εκείνος, δηλ. με ένα εξευτελισμό, μια ταπείνωση, μια καταστροφή ή με ένα φόνο, με το χαμό των

το σπίτι της Αγγέως, την οποία ερωτεύτηκε ο Τσουλής.

¹⁸ Αντίστοιχη έκανε και ο ληστής Γεωργαλής στην οικία Καλιτιά, το 1921, στη Γιαννιτσού.

δύο εκθρών οικογενειών. Αντίθετα, με τη λήστευσή τους. Ο Παπακυριτσόπουλος έλεγε:

- *Να τους βάλω φωτιά, να τους ξεκληρίσω όλους.*

Ο Τσουλής έλεγε:

- *Να τους αιχμαλωτίσω, να τους πάρω όλη την περιουσία.*

Μεταξύ των δύο ληστών δεν υπήρχε τίποτα το κοινό, γι' αυτό και πολλές φορές διαφώνησαν μεταξύ τους σε σημείο παρά λίγο να αλληλοσφαχτούν, αν οι άλλοι σύντροφοί τους δεν προλάβαιναν να τους χωρίσουν.

Έτσι η συμμορία ήταν αδρανής. Οι επιχειρήσεις της ήταν μικροί εκβιασμοί που προέρχονταν απ' τον Τσουλή και κατά κανόνα γίνονταν με άγνοια του Παπακυριτσόπουλου. Η ένωση όμως των δύο ληστών έκανε τις αρχές να λάβουν πλέον σύντονα μέτρα για τη δίωξη και την εξόντωσή τους.

7. Εκτόπιση συγγενών - Απειλές εκδίκησης

Στην περιοχή, εκτός της τακτικής αστυνομικής δύναμης, κατατάχτηκαν και εκατό εύζωνοι εθελοντές. Επιπλέον σε περιπολίες και έρευνες εξέρχονταν επίσης και αποσπάσματα του τάγματος που έδρευε στη Λαμία.

Όλοι οι ύποπτοι ως ληστοτρόφοι φυλακίζονταν και δέρνονταν ανελέητα. Το ξύλο που αποτελούσε για την αστυνομία τη λυδία λίθο για να λυθούν δύσκολα προβλήματα, την περίοδο που αναφερόμαστε ήταν στην ακμή του. Ο πρώτος τυχών χωροφύλακας, που είχε ή δεν είχε υπόνοιες, μπορούσε να δείρει όποιον ήθελε μέχρι αίματος.

Οι φυλακές της Λαμίας πλημμύρισαν από ληστοτρόφους και τα κρατητήρια στέναζαν από άτυχους κρατούμενους, ενώ τα αδέρφια και γενικά η οικογένειά του εξορίστηκε στη νήσο Πάρο.

Αυτό το γεγονός εξόργισε ιδιαίτερα τον Παπακυριτσόπουλο, που απέδωσε όλες αυτές τις έκνομες ενέργειες στις οικογένειες Τραγουδάρα και Τράκα, ώστε μια μέρα τοιχοκόλλησε στο Αμούρι τη διπλανή προκήρυξη:

Η τολμηρή και θρασεία

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

Εγώ ο Αθανάσιος Παπακυριτσόπουλος, βασιλεύς των ορέων αποφασίζω και διατάσσω:

Άρθρον 1ον

- Απαγορεύω εις τους κολίγους του Τραγουδάρα και Τράκα να καλλιεργούν τα κτήματα αυτών

Άρθρον 2ον

- Απαγορεύω εις τους ποιμένες να φυλάσσουν τα ποιμνιά τους.

Άρθρον 3ον

- Απαγορεύω εις πάντα οφειλέτη προς τους Τράκα και Τραγουδάρα να πληρώσουν τα προς αυτούς χρέη τους,

Άρθρον 4ον

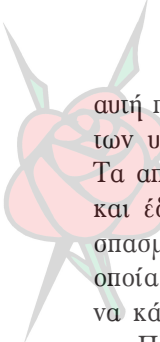
- Πάντας τούτους κολίγους και ποιμένες, οφειλέτας των Τράκα και Τραγουδάρα, θέτω υπό την προστασία μου.

- Τους παραβάτας θα τιμωρήσω δια τους αίματός των.

Ο Βασιλεύς των Ορέων

Αθανάσιος Παπακυριτσόπουλος

αυτή πράξη ήταν επόμενο να προκαλέσει αυστηρότερα μέτρα και αγριότερη καταδίωξη των υπόπτων. Οι αγριότητες των αποσπασμάτων ξεπέρασαν κάθε ανθρώπινο όριο. Τα αποσπάσματα ξεπάστρεψαν όλα τα κοτέτσια των χωρικών, τους οποίους έγδυναν και έδερναν με βούρδουλα. Συνέβη δε και μια πρωτάκουστη θηριωδία. Ένας αποσπασματάρχης πήρε μια γάτα και την έβαλε μέσα στο ρούχο μιας γυναίκας, την οποία καταξέσχισε. Αυτές οι θηριωδίες των αρχών ανάγκασαν τον Παπακυρισόπουλο να κάνει μια παράτολμη πράξη¹⁸.

Πληροφορήθηκε ο Παπακυρισόπουλος ότι ένα απόσπασμα, κάτω από τις διαταγές του ταγματάρχη (ή λοχαγού) Νικολαΐδη, έκαμε κατάλυμα στις Κομποτάδες. Είχε μαζί του έναν λόχο περίπου. Οι στρατιώτες διασκορπίστηκαν στις οικίες και στις αυλές των κατοίκων, όπου έψηναν αρνιά.

Τη νύχτα μπήκε ο Παπακυρισόπουλος μόνος του, στην οικία, όπου διέμενε ο ταγματάρχης Νικολαΐδης και αυτοσυστήθηκε:

- *Αθανάσιος Παπακυρισόπουλος, κύριε ταγματάρχα.*

Ο Νικολαΐδης έμεινε εμβρόντητος.

- *Πιάσε με λοιπόν...*

- *.....*

- *Κι όταν δεν τολμάς να με πιάσεις εσύ, θέλεις να με πιάσουν οι χωρικοί και τους βασανίζεις;*

- *Εκτελώ καθήκον κι εγώ, τόλμησε να τραυλίσει ο Νικολαΐδης, παίρνοντας θάρρος.*

- *Τέλος πάντων. Δεν έχω καιρό για χάσιμο. Θα με πιάσεις ή θα με κεράσεις;*

Τότε ο Νικολαΐδης του προσέφερε στο χέρι μεζέ και κρασί και κάνανε τόκα (τσουγκρίσανε) χωρίς ευχές.

- *Τώρα, λέει ο Παπακυρισόπουλος, δώσε μου κι ένα καρβέλι ψωμί.*

Προθυμοποιήθηκε ο νοικοκύρης, αλλά τον εμπόδισε ο Παπακυρισόπουλος.

- *Όχι, λέει, να μου το δώσει μόνος του ο κ. Ταγματάρχης και μάλιστα να μου το βάλει στον ντορβά.*

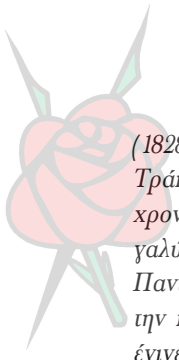
Ο Νικολαΐδης σηκώθηκε και υπηρέτησε το λησιτή.

- *Ε, λοιπόν, λέει ο Παπακυρισόπουλος στο Νικολαΐδη, έτσι παίρνω ψωμί και από τους χωρικούς. Όπως μου έδωσες εσύ, μου δίνουν κι εκείνοι. Αν φταίνε, φταις κι εσύ. Κι αυτό να ξέρεις,* του λέει ο Παπακυρισόπουλος.

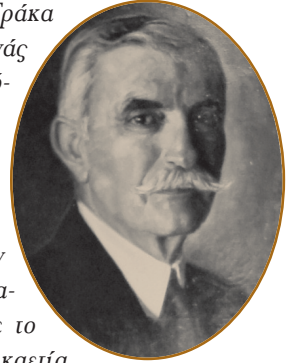
Τους καληνύχτισε κι έστριψε να φύγει χωρίς να κοιτάξει πίσω του, χωρίς καμία προφύλαξη. Το γεγονός αυτό συνέβη λίγο πριν την αιχμαλωσία του Τράκα.

¹⁸ Ηλικιωμένοι γηγενείς κάτοικοι του Αμουρίου δηλώνουν πλήρη άγνοια του γεγονότος της αιχμαλωσίας του ²⁰

Ο Σπύρος Τράκας (1862 - 1942) ήταν παιδί του Κορνά Τράκα (1828 - ;) από την Αγόριανη (Επτάλοφο) της Παρνασσίδας. Ο Κορνάς Τράκας διετέλεσε δήμαρχος Λαμίας (1874 και 1878), ενώ ταυτόχρονα ήταν από το 1881 βουλευτής Φθιώτιδας. Ο Σπύρος, ο μεγαλύτερος γιος του, αναγκαστικά ασχολήθηκε με την πολιτική. Παντρεύτηκε την μοναχοκόρη Ελένη Τραγουδάρα και πήρε όλη την κτηματική περιουσία της. Απέκτησαν 5 παιδιά, το Γιάννη (που έγινε καθηγητής Θεολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης), τον Δημήτριο ή Τάκη (που πήγε για γιατρός, αλλά τελικά έμεινε κτηματίας στο Αμούρι), το Μηνά και το Λεωνίδα. Η κόρη παντρεύτηκε το φαρμακοποιό Φάρο από τα Τρίκαλα, που είχε εμπλακεί τη δεκαετία 1930 σε σκάνδαλο με τη νοθεία του κινίνου. Ο Σπύρος Τράκας το 1903 εξελέγη δήμαρχος Λαμίας, διαδεχόμενος το Νικ. Κρίτσα. Δεύτερη εκλογή έγινε το 1908 παραμένοντας μέχρι το 1914, επειδή το 1912 δεν έγιναν εκλογές.

Ο Σπύρος Τράκας πέθανε στις 28-11-1942, στην Κατοχή, σε ηλικία 80 ετών.

8. Η αιχμαλωσία του Σπύρου Τράκα¹⁹ Η απελευθέρωσή του

Την επομένη του επεισοδίου αυτού τα αποσπάσματα πυκνώθηκαν. Σε κάθε χωριό κατέλυε κάθε βράδυ ένα απόσπασμα. Ο τύπος εμαίνεται και η κυβέρνηση εκλήθη να παραιτηθεί κατ' επανάληψιν. Στο μεταξύ η συμμορία τράβηξε για τη Θεσσαλία.

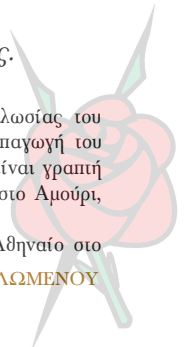
Για λίγες μέρες έκανε εκεί την εμφάνισή της κάπως προκλητικά για να ξεγελάσει τα αποσπάσματα και μετά από απαίτηση του Παπακυριτσόπουλου γύρισε πάλι στη Φθιώτιδα. Στη Θεσσαλία οι λησιτές έδωσαν συνεντεύξεις σε δημοσιογράφους. Οι τελευταίοι καϊόρθωναν και τους έβρισκαν, ενώ η αστυνομία ποτέ.

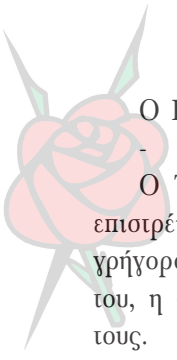
Για όσους το γεγονός φαίνεται δύσκολο, υπενθυμίζεται το γεγονός του 1934, όπου συντάκτης αθηναϊκής εφημερίδας συναντήθηκε με το λήσολογο Καραθανάση στο κρυοφύγετό του στον Παρνασσό, ενώ τα καταδικαστικά αποσπάσματα τον αναζητούσαν στη Χαλκίδα! Έτσι τη συμμορία Τσουλή-Παπακυριτσόπουλου την είδαν στα κρυοφύγετά τους πολλοί δημοσιογράφοι, μεταξύ των οποίων και ο Πώπ, συντάκτης τότε εφημερίδας, μετέπειτα διευθυντής των «Αθηνών», πολιτευόμενος αργότερα βουλευτής, κλπ. Ο Πώπ στις εντυπώσεις του γράφει για την αγριότητα του Τσουλή και τον ανθρωπισμό του Παπακυριτσόπουλου, αποδίδει ζωηρότατα την αντίθεση των χαρακτήρων των δύο λησιτών και προσθέτει ότι ένα βραδάκι ο Παπακυριτσόπουλος τραγούδησε ερωτικά τραγούδια κάτω από έναν πλάτανο, συνοδευόντάς τα με την κιθάρα του. Οι λησιτές αρνήθηκαν να δώσουν φωτογραφίες τους. Ο Τσουλής είπε στον Πώπ απότομα:

- Ούτε έχω, ούτε σου δίνω, ούτε σου επιτρέπω να με φωτογραφίσεις.

¹⁹ Ηλικιωμένοι γηγενείς κάτοικοι του Αμορίου δηλώνουν πλήρη άγνοια του γεγονότος της αιχμαλωσίας του Τράκα από τον Παπακυριτσόπουλο. Από τους παππούδες τους λένε ότι δεν άκουσαν τίποτα για απαγωγή του Τράκα, για λύτρα και τελικά απελευθέρωση του Τράκα. Καταγράφω και τις δύο περιπτώσεις, η μια είναι γραπτή (από την εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ του 1934), ενώ η άλλη προφορικές μαρτυρίες ντόπιων (σε συγκέντρωση στο Αμούρι, στις 23-9-2008).

²⁰ «ένα μεσημέρι», σύμφωνα με την εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, ή «ώρα 8 το πρωί» σύμφωνα με τον Όμηρο Αθηναίο στο

Ο Παπακυριτσόπουλος του λέει:

- *Δικές μου βρίσκεις στη Λαμία. Πωλούνται τρεις μια πεντάρα.*

Ο Τσουλής που γνώριζε το χαρακτήρα του Παπακυριτσόπουλου, δεν ήθελε να επιστρέψουν στη Φθιώτιδα. Ο Παπακυριτσόπουλος επέμενε να έλθει να εκδικηθεί γρήγορα και άγρια, γιατί πληροφορήθηκε ότι επεκτάθηκε η εκτόπιση των συγγενών του, η δίωξη των χωρικών και φίλων του. Αναγκαστικά λοιπόν έγινε ο προσιτάτης τους.

Το Μάιο του 1893, η συμμορία Τσουλή-Παπακυριτσόπουλου με τους συντρόφους τους Καρακώστα, Βαλλά και κάποιον άλλον, περιφέρονταν στα χωριά του κάμπου της Φθιώτιδας. Ο Παπακυριτσόπουλος φορούσε μια στρατιωτική στολή. Το ίδιο και ο Καρακώστας.

Έτσι μια μέρα²⁰ εμφανίστηκαν έξω από το Αμούρι, μπροστά στο Σπύρο Τράκα, ο οποίος με τέσσερις σωματοφύλακες πήγαινε στη Λαμία. Μπροστά στον Τράκα εμφανίστηκαν πρώτα οι Αθ. Παπακυριτσόπουλος και Νικ. Καρακώστας.

Ο Τράκας και οι συνοδοί²¹ του δεν έφεραν καμία αντίσταση, γιατί είδαν ότι ήταν μάταιο. Αμέσως εμφανίστηκαν και οι άλλοι ληστές και διέταξαν τους αιχμαλώτους να προχωρήσουν. Στη διαδρομή έγινε και μία συμπλοκή με απόσπασμα, στην περιοχή μεταξύ Στύρφακας και Τσοπανλάτας. Όταν έφτασαν στη Νεραϊδόρραχη, τότε οι ληστές άφησαν ελεύθερους τους δύο σωματοφύλακες²² του Τράκα. Την επόμενη μέρα άφησαν²³ και τους άλλους δύο, κρατώντας μόνο τον Τράκα.

Όταν οι Παπακυριτσόπουλος και Τσουλής έμειναν μόνοι κοιτάχτηκαν κατάματα, προαισθανόμενοι την ριζική διαφωνία τους.

- *Πόσα λοιπόν θα ζητήσουμε, ρώτησε ο Τσουλής τον Παπακυριτσόπουλο.*
- *Τι; Λεπτά;*
- *Ναι, λύτρα.*
- *Δεν σκέπτομαι για λεπτά. Σκέπτομαι πώς να τον τιμωρήσω.*
Πώς να τον εκδικηθώ, γιατί έγινε αιτία να βγω στο κλαρί και να ξεσιπιώσω τους δικούς μου.
- *Ε, να τους πάρουμε πεντακόσιες χιλιάδες, ένα εκατομμύριο, λέει ο Τσουλής.*
- *Πάλι τα λεπτά στο νου σου.*
- *Τι άλλο; Πώς να τον εκδικηθείς;*
- *Εγώ δεν βγήκα στο κλαρί για λεπτά, Τσουλή.*
- *Δεν είσαι μοναχός σου Θανάση. Είμαστε κι εμείς εδώ, του λέει ο Τσουλής, δείχνοντας τους συντρόφους που ήταν πιο πέρα.*
- *Ο αιχμάλωτος είναι δικός μου, τονίζει ο Παπακυριτσόπουλος.*
- *Α και γι' αυτό θέλεις τα λύτρα ολομόναχος;*
- *Πάλι τα λύτρα στη μέση;*
- *Μα τι θέλεις λοιπόν; Γιατί πήραμε αιχμάλωτο τον Τράκα; Γιατί, αν δεν*

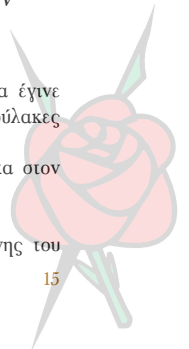
βιβλίο του «Ιστορία των λησιτών», 1901, Αθήνα.

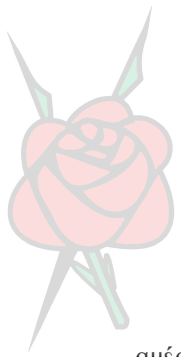
²¹ Σύμφωνα με τον Όμηρο Αθηναίο στο βιβλίο του «Ιστορία των λησιτών», Αθήνα 1901: «η αιχμαλωσία έγινε μέσα σε χωράφι του Τράκα και μαζί με τον Τράκα ήταν ο Τσώνης και ο γιος του. Δεν ήταν σωματοφύλακες του Τράκα»

²² Σύμφωνα με τον Όμηρο Αθηναίο, «άφησαν ελεύθερο τον Τσώνη, που μετέφερε μια επιστολή του Τράκα στον πατέρα του Κομνά Τράκα».

²³ Σύμφωνα με τον Όμηρο Αθηναίο, «για να μην τους προδώσει ο Τσώνης, είχαν κρατήσει το γιο του».

²⁴ Σ' αυτούς προστέθηκαν οι: Καλτσός, ένας αρβανίτης και στη συνέχεια προστέθηκε και ένας τσοπάνης του

πάρουμε λύτρα; Τι να τον κάνουμε;

- *Να του πω το αίμα. Έτσι μου φαίνεται. Δεν τα θέλω τα λεπτά του.*
- *Ε καλά, να του πάρουμε τα λύτρα και μετά τον σκοτώνουμε.*
- *Αυτό δεν είναι τίμιο.*
- *Είναι και παραείναι, φωνάζει ο Τσουλής. Και παιδιακίσια νάζια δεν θα μου κάνεις εσύ.*

Ο Παπακυρισόπουλος σηκώθηκε αγριεμένος. Ο Τσουλής φοβισμένος τράβηξε αμέσως το γαταγάνι. Ο Παπακυρισόπουλος τον μιμήθηκε και θα χτυπούσε ο ένας τον άλλο, αν δεν επενέβαιναν οι σύντροφοι να τους χωρίσουν. Τότε έγινε ένα είδος ψηφοφορίας στη συμμορία και αποφάσισαν να ζητήσουν λύτρα από το αιχμάλωτο. Ποσό 100.000 δραχμών σε χρυσό.

Το ποσό δεν ήταν εύκολο να βρεθεί. Ακολούθησαν επίπονες και επικίνδυνες διαπραγματεύσεις. Οι ληστές δέχτηκαν 23.000 δραχμές, αφού ο Παπακυρισόπουλος και το παλικάρι του ο Καρακώστας παραιτήθηκαν από το μερίδιό τους.

Κάτω από τέτοιες συνθήκες, ο Παπακυρισόπουλος δεν εκδικήθηκε. Θα ήθελε να σκοτώσει τον αιχμάλωτο. Μια και του πήραν λύτρα, δεν επιρεπόταν. Ήταν αντίθετο στη ληστρική εθιμοτυπία και τον απλό ανθρωπισμό.

Ο Τσουλής και οι σύντροφοί του, αφού έλαβαν τις 23.000 δραχ. είπαν στον Παπακυρισόπουλο.

- *Να τώρα πάρτον κι εσύ και κάντον ό,τι θέλεις.*

Ο Παπακυρισόπουλος παρέλαβε τον Τράκα και από τη Νεραϊδόρραχη τον έφερε συνοδεία ως τα Πηγαδούλια, χωρίς να πει λέξη.

- *Λοιπόν Σπύρο, του λέει ο Παπακυρισόπουλος, είσαι ελεύθερος. Δεν ξεχνώ όπως κι εσύ δεν ξεχνάς πως μου έκανες μεγάλο κακό. Είσαι η αιτία που βγήκα στο κλαρί χωρίς κανένα λόγο. Εβύθισες μια ολόκληρη οικογένεια στο πένθος. Μολαιαίτα σου χαρίζω τη ζωή.*

Ο Τράκας του εξέφρασε την ευγνωμοσύνη του. Του υποσχέθηκε να φροντίσει για την επάνοδο της οικογένειάς του Παπακυρισόπουλου από την εξορία και γι' αυτόν να του δοθεί αμνηστία.

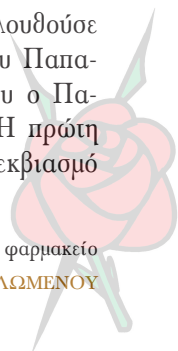
Ο Παπακυρισόπουλος χωρίς να τον ευχαριστήσει, τον αποχαιρέτησε κι έτσι χωριστήκανε.

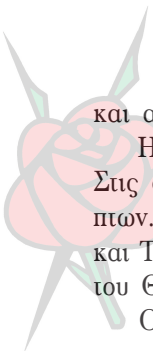
9. Ανηλεής καταδίωξη ληστών - Μειάθεση Ροζάκη και Αγγελή στη Λαμία

Από την ημέρα της απελευθέρωσης του Σπ. Τράκα, η συμμορία Τσουλή - Παπακυρισόπουλου διαλύθηκε. Αυτούς τους δύο συναρχηγούς τους χώριζε άβυσσος διαφοράς αντιλήψεων. Έτσι ο Παπακυρισόπουλος έμεινε μόνος με τον Καρακώστα²⁴. Οι δυο τους περιέρχονταν τα χωριά, χωρίς όμως να δίδουν κανένα κι ακολουθούσε άγρια η καταδίωξη των αποσπασμάτων. Αυτός υπήρξε ο ληστρικός βίος του Παπακυρισόπουλου, για τον οποίο γράφτηκαν τόσα μυθεύματα. Στο παθητικό του ο Παπακυρισόπουλος έχει την αιχμαλωσία του Τράκα και των δύο δικαστών. Η πρώτη έγινε, όπως προαναφέρθηκε, για λόγους εκδίκησης, η δεύτερη για άμυνα, εκβιασμό

Ταγκούλη. [Όμηρου Αθηναίου: «Ιστορία των ληστών», 1901, Αθήνα]

²⁵ Ήταν ο πατέρας του φαρμακοποιού Αθανασίου Παπαδοπούλου, από τη 10ετία του '30 και μετά. Το φαρμακείο

και αυτοσυντήρηση.

Η δίωξή του μετά την απελευθέρωση του Τράκα δεν σταμάτησε. Έγινε αγριότερη. Στις φυλακές και στα κρατητήρια δεν υπήρχε πλέον χώρος για φυλάκιση των ύποπτων. Στις 16-6-1893 δημοσιεύτηκε το διάταγμα επικήρυξης των Παπακυρισόπουλου και Τσουλή. Στις 17-6-1893 η Λυγερή, η μάνα του Παπακυρισόπουλου και ο αδελφός του Θωμάς εκτοπίστηκαν στη Σύρο.

Ο Τράκας που είχε υποσχεθεί ορισμένα πράγματα χωρίς ο Παπακυρισόπουλος να τα ζητήσει, τα λησμόνησε. Από φόβο ή θέλοντας να εκδικηθεί συνειτέλεσε στην άγρια καταδίωξη όλων όσων υποπευόταν ως εκθρούς του ή ως φίλους του Παπακυρισόπουλου. Έτσι εκνέυρισε τον Παπακυρισόπουλο, εξωθώντας τον σε νέες απειλές.

Εξέδωσε και δεύτερη ανακοίνωση, που μοιάζει με την πρώτη, αλλά το περιεχόμενό της έχει ομοιότητα με μικρό κυβερνητικό πρόγραμμα. Διατάσει τη στάση (παύση) πληρωμών. Κάθε αγρότης που οφείλει χρήματα, δικαιούται να μην πληρώσει τους δανειστές του. Με την προκήρυξη αυτή ο Παπακυρισόπουλος αποσκοπούσε να πλήξει πάλι τους Τράκα και Τραγουδάρα, οι οποίοι την εποχή εκείνη ήταν οι μεγαλύτεροι δανειστές των γεωργών. Μ' άλλα λόγια ο Παπακυρισόπουλος κήρυξε το αγροτικό δικαιοστάσιο σαράντα χρόνια πριν το σκεφτεί και το αποφασίσει το κράτος.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

Εγώ ο αρχιλήσταρχος Αθανάσιος Παπακυρισόπουλος, αποφασίζω και διατάσσω, επειδή πάντες γνωρίζετε τα κακά, τα οποία ο Τραγουδάρας διέπραξεν εις την οικογένειάν μου, επειδή αθέτησε τις υποσχέσεις του μετά την αιχμαλωσία του Σπ. Τράκα

Διατάσσω

1ον) όπως μη τολμήσει κανένας κολλήγος να βάλει ζευγάρι και καλλιεργήσει τα κτήματά του.
2ον) να μην τολμήσει κανείς υπηρέτης να εξακολουθήσει την υπηρεσία του εις το σπίτι του Τραγουδάρα.

3ον) όλοι οι τσοπάνηδες του να φύγουν οριστικώς από τα λιβάδια του, τα οποία θα γίνουν δάσος, όπου θα βόσκουν οι κοίροι των Αμουριωτών.

Όστις παρακούσει τας ανωτέρω διαταγάς μου, θα πληρώσει την απείθειά του με το αίμα του.

As έχουν χάριν οι Αμουριώται, που δεν ήθελα να τους ζημιώσω, άλλως θα έκαϊα εφέτος ταις θημωνιές του Τραγουδάρα.

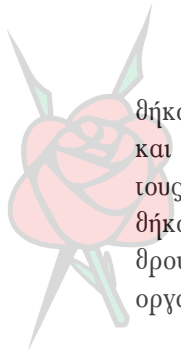
Οι μπακάληδες είναι υπεύθυνοι δια την κοινοποίησιν του παρόντος.

Προς τους κατοίκους του χωρίου Αμουρίου

Αθ. Παπακυρισόπουλος

Καπετάνιος

Στις 27-8-1893 εκδίδεται νέα επικήρυξη για τους δύο ληστές. Η μη σύλληψη του Παπακυρισόπουλου ήταν φυσικό να ενοχλεί την κυβέρνηση, η οποία μετέθεσε από την Άμφισσα, μετά από αναγνωρισμένες επιτυχίες, τους δικαστές Λεωνίδα Ροζάκη και Γεώργιο Αγγελή στη Λαμία. Οι ευσυνείδητοι αυτοί υπάλληλοι, που αργότερα έπεσαν θύματα του καθήκοντος, προηγουμένως είχαν πέσει θύματα του υπερβολικού κα-

θήκοντος. Εκτελούσαν χρέη εισαγγελέα και ανακριτή, αλλά ταυτόχρονα αστυνόμου και χωροφύλακα. Οι ίδιοι έδερναν τους χωρικούς, ξερίζωναν τα νύχια των χεριών τους και έδερναν κάθε ύποπτο με το βούρδουλα. Αυτό τότε ήταν υπέρβαση του καθήκοντός τους, υπερέβαλλαν όμως σε τέτοιο βαθμό, ώστε οι χωρικοί να θεωρούν εχθρούς τα όργανα του κράτους και σωτήρες τους ληστές. Εναντίον όλων των κρατικών οργάνων οι χωρικοί ζήτησαν την προστασία των ληστών.

- *Απαυδήσαμε πα! Μας σάπισαν στο ξύλο, έλεγαν οι χωρικοί στον Παπακυριτσόπουλο. Δεν μπορούμε άλλο. Ή παραδοθείτε, ή φύγετε απ' την περιφέρεια. Σας αγαπούμε, δεν μας κάνετε κακό, αλλά για σας, μας κάνουν οι άλλοι.*

Τότε ο Παπακυριτσόπουλος σκέφθηκε να κάνει στους δικαστές, ότι έκανε και στον ταγματάρχη Νικολαΐδη πριν ένα χρόνο, όπως προαναφέρθηκε. Κι έτσι αποφάσισε να αιχμαλωτίσει τους δύο δικαστές για να τους πιοήσει ίσως ακόμα και να εκμεταλλευτεί την κατάσταση και να ζητήσει αμνηστία, εφόσον ο τρόπος αυτός δεν ήταν άγνωστος στα ληστρικά χρονικά.

Ο αδελφός του συντρόφου του Καρακώστας μαζί με τους δικούς του συντρόφους είχε συλλάβει Άγγλους περιηγητές και ζήτησαν τότε αμνηστία. Το επεισόδιο εκείνο το συζήτησε η συντροφιά του Παπακυριτσόπουλου και ίσως όλοι μαζί να σκέφτηκαν ότι μπορούν να εκβιάσουν μια λύση, την αμνηστία, επανερχόμενοι στους κόλπους της κοινωνίας, εφόσον δεν ήταν ουσιαστικά ληστές και δεν είχαν κανένα λόγο να γυρίζουν στα βουνά.

Έτσι αποφασίστηκε η αιχμαλωσία των δικαστών Αγγελή και Ροζάκη.

10. Αιχμαλωσία δικαστών - Λύση του δράματος

Ήταν Σεπτέμβριος του 1894. Στις 8 του μήνα ημέρα Δευτέρα και ώρα 2 μ.μ. δόθηκε στη Λαμία η πρωτάκουστη είδηση:

- *Ο Παπακυριτσόπουλος, συνέλαβε αιχμάλωτους τους δικαστές.*

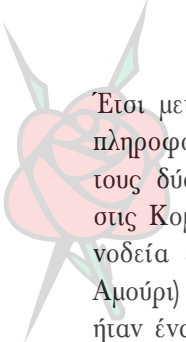
Πολύς κόσμος στα καφενεία και τους δρόμους, σε ομάδες αντάλλασσαν γνώμες κι ο καθένας ανακοίνωνε από μια είδηση ή μια λεπτομέρεια του γεγονότος, όπως την άκουσε ή τη φαντάστηκε.

Οι αρχές ήταν στο πόδι. Η Νομαρχία ανάστατη. Στα όπλα η φρουρά του τάγματος. Συναγερμός στην αστυνομία. Τα δικαστήρια διέκοψαν τις εργασίες τους, τα δε συναυθίσματα του κόσμου ήταν ανάμικτα, όπως αμχανία, φόβος, απόγνωση.

Τα γεγονότα είχαν ως εξής: Εκείνες τις μέρες οι δύο δικαστές είχαν μεταβεί στα ορεινά χωριά της Υπάτης διεξάγοντας ανακρίσεις. Συνοδεύονταν από το γραμματεά του Πρωτοδικείου Βλαχογεώργο και το γραμματεά του εισαγγελέα Παπαδόπουλο²⁵. Στην Υπάτη πληροφορήθηκαν ότι θα τους έπιαναν οι ληστές. Αυτό δεν τους πτόησε. Θεώρησαν ζήτημα τιμής την εξόντωση των ληστών, ή δεν πίστεψαν την πληροφορία.

του ήταν στη γωνία των οδών Σατωβριάνδου και Χατζοπούλου στη ΝΑ γωνία της πλατείας Πάρκου. [Αθαν. Κ. Μπαλωμένου: «Δρόμοι, καταστήματα και ιδιοκτησίες της προπολεμικής Λαμίας (Δεκαετία 1930-40)», περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2001 (22), σελ. 88 υποσημείωση, Λαμία].

Έτσι μετέβαιναν στις κοινότητες χωρίς την απαραίτητη ασφάλεια. Την είδηση είχε πληροφορηθεί και ο ταγματάρχης (ή λοχαγός) Δημητρίου. Αυτός, αντί να συνοδεύσει τους δύο δικαστές κατά την επιστροφή στη Λαμία, αποχώρησε με εύσχημο τρόπο στις Κομποτάδες. Οι δικαστές συνέχισαν την πορεία τους προς τη Λαμία με τη συνοδεία ενός μόνο στρατιώτη στην άμαξα (με αμαξά τον Κων/νο Τσαούση απ' το Αμούρι) και με τρεις έφιππους χωροφύλακες. Πιο ανατολικά απ' το Μπεκιόρεμα, ήταν ένα άλλο ρέμα μ' ένα γεφύρι, που μετά έμεινε γνωστό με το όνομα Παπακυριτόρεμα, οι ληστές με την απειλή των όπλων, σταμάτησαν την άμαξα.

Ο ένας έφιππος προπορευόμενος χωροφύλακας διέφυγε και μετέφερε την είδηση στη Λαμία. Ο άλλος αντιστάθηκε και τραυματίστηκε, ο εισαγγελέας αντιστάθηκε και συνεπλάκη με τον Παπακυριτόπουλο. Χτυπήθηκε στο κεφάλι με γιαταγάνι, οι δε υπόλοιποι παραδόθηκαν²⁶ χωρίς καμιά αντίσταση.

Μόλις κατέβηκαν οι δικαστές, ένας από τους ληστές²⁷ ο Ξηροτύρης ή Ζαραβουτόπουλος (;) αναγνώρισε το Ροζάκη, που τον είχε καταδικάσει στην Αμφισσα και τον χτύπησε με μαχαίρι στην πλάτη. Ο τραυματισμός αυτός ήταν η αιτία της καταστροφής όλων. Ο Ροζάκης απ' τον πόνο δεν μπορούσε να προχωρήσει και οι ληστές στάθηκαν ώσπου ο Παπακυριτόπουλος να επιδέσει το τραύμα του. Στο μεταξύ οι ληστές υπέβαλαν τους όρους των, ζητώντας αμνηστία για την απελευθέρωση των δικαστών.

Αφού απομακρύνθηκαν από το δρόμο, εγράφη επιστολή, που έλεγε:

«Κύριε Νομάρχα, κατ' απαίτησιν των αιχμαλωτισάντων ημάς λησιών, να ανασταλή πάσα καταδίωξις των αποσπασμάτων μέχρις ού εξαγορασθώμεν, άλλως θα μας καλώσωσι. Λεωνίδας Ροζάκης, Γεώργιος Αγγελής»

Την επιστολή αυτή, μαιωμένη από το αίμα του εισαγγελέα, έδωσαν στο γραμματέα Βλαχογεώργο να την μεταφέρει στο νομάρχη, ενώ τον άλλο γραμματέα Παπαδόπουλο τον έστειλαν στο δημόσιο δρόμο για να εμποδίσει τα αποσπάσματα.

Οι τοπικές αρχές ζήτησαν πληροφορίες από την κυβέρνηση, στην οποία υπέδειξαν και τον κίνδυνο που διέτρεχαν οι δικαστές. Η κυβέρνηση²⁸, που ενδιαφερόταν μόνο για την εξόντωση της συμμορίας δε νοιάστηκε για τη ζωή²⁹ των δικαστών και τηλεγράφησε:

²⁶ Στο λόγο του, στις 10-2-1935, ο Υπουργός Δικαιοσύνης Ταλιαδούρος είπε ότι «ο εισαγγελέας Ροζάκης ανέσυρε περίστροφο, προσπαθώντας να αμυνθεί, αλλά παραιτήθηκε όταν είδε το μάτιο της κίνησης αυτής».

²⁷ «τον τραυμάτισε ο Καλιτσός στο μέτωπο και στην κοιλιά», γράφει ο Όμηρος Αθηναίος στο βιβλίο του «Ιστορία των λησιών», 1901, Αθήνα.

²⁸ Οι γέροντες κάτοικοι του Αμορίου επέμεναν ότι είχε ήδη δοθεί χάρη (δηλ. αμνηστία) στον Παπακυριτόπουλο, την οποία ήξερε ο Σπύρος Τράκας, αλλά δεν την ανακοίνωσε. Αν είναι αλήθεια, τότε είτε ο Τράκας ήθελε την εξόντωση του για προσωπικούς λόγους, είτε από κομματική πειθαρχία στην πολιτικά φιλική κυβέρνηση για επιτυχία εναντίον της ληστείας. [Η συγκέντρωση των γερόντων-κατοίκων έγινε στο καφενείο στο Αμούρι στις 23-9-2008].

²⁹ εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, φ. 923, σελ. 1, 12-2-1935, Από τμήμα του λόγου του υπουργού Δικαιοσύνης Ταλιαδούρου στα αποκαλυπτήρια των εικόνων Ροζάκη και Αγγελή στις 10-2-1935 στη Λαμία, όπου γράφει «Οι ευγενείς κάτοικοι της Λαμίας προσεφέρθησαν να πληρώσουν και τα λύτρα ακόμα εις τους ληστές, δια να σώσουν τη ζωή των δύο τούτων δικαστικών, αλλά η τότε κυβέρνηση, έστειλε το λακωνικό εκείνο τηλεγράφημα προς τας αρχάς της Λαμίας «εξοντώσατε ληστοσυμμορίαν πριν επέλθει το σκότιος της νυκτός, μη φεισθήτε θυσίας δικαστικών». Σημ. Κων. Μπαλωμένου: Οι ληστές δε ζήτησαν λύτρα, παρά μόνο αμνηστία. Αυτό λοιπόν (δηλ. την πληρωμή λύτρων από τους κατοίκους της Λαμίας) αποτελεί εφεύρημα ή καλό λόγο για τους ντόπιους, αλλά άσχετο με την αλήθεια.

³⁰ Λαϊτόα ή Νταϊτόα λεγόταν η Αγριλιά Λαμίας

«Ουδεμία διαπραγμάτευσις. Εξοντώσατε λητοσυμμορίαν πριν επέλθη το σκοτός της νυκτός. Μη φεισθήτε θυσίας δικαστικών»!

Αμέσως τα αποσπάσματα περικύκλωσαν τους ληστές κοντά στη Δαϊτσά³⁰ και άνοιξαν πυρ εναντίον τους. Οι ληστές οχυρώθηκαν πίσω από τα σώματα των δικαστών, που κουνούσαν τα μαντίλια τους φωνάζοντας:

- *Μη ...! Μην πυροβολείτε. Σκοτώνετε εμάς.*

Μετά από λίγο τα πυρά των ληστών σταμάτησαν, ήταν όλοι σκοτωμένοι, αλλά μαζί μ' αυτούς ήταν και οι άμοιροι δικαστές, θύματα περισσότερο της θηριωδίας³¹ του κράτους, παρά των ληστών. Όταν τα αποσπάσματα έφτασαν στον τόπο των ληστών, ανέπνεε μόνο ο Ροζάκης³². Ανέλαβε να του παράσχει τις πρώτες βοήθειες ο συμπολίτης μας Γ. Μπούτλας, που ήταν τότε χωροφύλακας και έλαβε και αμοιβή 48 δραχ. για τη συμμετοχή του στην εξόντωση των ληστών.

Ο Γεώργιος Μπούτλας έδωσε τις περισσότερες πληροφορίες για τα τραγικά γεγονότα, που τα είδε και τα έζησε, εφόσον ήταν μέλος του καταδιωκτικού αποσπάσματος. Ρώτησε λοιπόν τον τραυματία, τον άτυχο Ροζάκη:

- *Ποιος σας χτύπησε;*

Και ο Ροζάκης με σβησμένη φωνή:

- *Σεις, σεις, σεις,* απάντησε μ' ένα παράπονο και σηκώνοντας το χέρι του τρέμοντας έδειξε τους χωροφύλακες.

Αυτή είναι όλη η ιστορία. Αυτός είναι ο ληστρικός βίος του Παπακυρισόπουλου και αυτός είναι ο θάνατος των δύο δικαστών. Θύματα της κοινωνίας και της πολιτείας ο Παπακυρισόπουλος, εξ ολοκλήρου όμως θύματα της πολιτείας και θύματα καθήκοντος οι δύο ηρωικοί δικαστές.

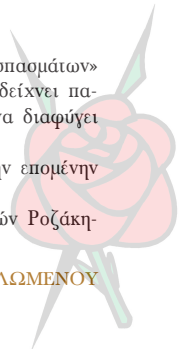
Η Λαμία³³ τους κήδεψε την επόμενη μέρα με τις οφειλόμενες τιμές. Στις 9-9-1894, το Δημοτικό Συμβούλιο Λαμίας συνεδρίασε και εξέδωσε ψήφισμα, που ανέφερε:

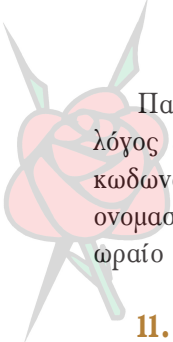
- 1) *Να κατατεθώσι δύο βαρύτιμοι στέφανοι επί της σορού των νεκρών, εκ μέρους του Δήμου Λαμιέων.*
- 2) *Να αναρτηθή μέλαινα σημαία επί του εξώστου του Δημοτικού Καταστήματος.*
- 3) *Να ακολουθήση εν σώματι τας κηδείας ολόκληρο το Δημοτικόν Συμβούλιον.*
- 4) *Να ονομασθή μια των κεντρικωτέρων οδών της πόλεως, οδός Ροζάκη - Αγγελή, αναρτωμένης καταλλήλου πινακίδος.»*

³¹Ο υπουργός Ταλιαδούρος προσπαθώντας να δικαιολογήσει «τα πλήγματα των σφαιρών των αποσπασμάτων» λέει ότι «πριν οι ληστές μαχαίρωναν τους δικαστές, έχοντας τα σώματά τους ως πρόχωμα». Αυτό δείχνει παράλογο, εφόσον στη μάχη προσέχεις και χτυπάς τον αντίπαλο, όχι τον όμηρο, που δεν μπορούσε να διαφύγει άλλωστε.

³² Αντίθετα, στο λόγο του ο υπουργός λέει ότι «ο ανακριτής (Αγγελής) υπέκυψε στα τραυμάτα του την επομένη παρασημοφορηθείς, ζων εισέτι, δια του Σταυρού του Σωτήρος, υπό του Κράτους».

³³ Με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Λαμίας, το 1895, δόθηκαν τα ονόματα των δύο δικαστών Ροζάκη-Αγγελή στην οδό που φέρνει την ονομασία αυτή μέχρι και σήμερα.

Παρόμοιο ψήφισμα εξέδωσε και ο Δικηγορικός Σύλλογος Λαμίας. Επικήδειος λόγος εκφωνήθηκε από το δικηγόρο Θεμιστοκλή Λάζο³⁴. Η πομπή, μέσα σε γενική κωδωνοκρουσία, διήλθε την κεντρική πλατεία και την - προς τιμήν των νεκρών - ονομασθείσα οδό «Ροζάκη-Αγγελή» και κατέληξε στο νεκροταφείο, όπου εκφώνησε ωραίο επιτάφιο ο βουλευτής Χαϊζίσκος.

11. Η τελετή αποκαλυπτηρίων του 1935

Το 1935, δηλ. μετά από 42 χρόνια, η δικαιοσύνη θυμήθηκε να αναρτήσει τις ει-κόνες των Λεωνίδα Ροζάκη και Γεωργίου Αγγελή (φωτογραφίες) στην αίθουσα συνεδριάσεων του κακουργιοδικείου της Λαμίας. Ήταν επιβαλλόμενο καθήκον. Δεν ήταν όμως αναγκαίες οι γιορτές και επισημότητες, μετά από τόσα χρόνια, τη στιγμή που η τοπική κοινωνία γνώριζε την ιστορία του Παπακυριτσόπουλου, ο οποίος υπήρξε ένας συναισθηματικός και κοινωνικός επαναστάτης, όχι όμως και ληστής. Στην τελετή δεν παρατηρήθηκε συρροή κόσμου. Δεν εκδηλώθηκε ενθουσιασμός, ενώ μεγάλο μέρος του κοινού της περιοχής μας κατέκρινε την επίσημη τελετή.

Αυτή η τελετή εξάλλου έδιγε τους συγγενείς του Παπακυριτσόπουλου, που κατείχαν τότε εξέχουσα θέση στην κοινωνία μας, με ικανό αριθμό μελών, στους οποίους μια τελετή ή μνημόσυνο για τα τραγικά γεγονότα του 1894, ήταν φυσικό να ανοίξει πληγές στις καρδιές τόσων ευϋπόληπτων συμπολιτών της οικογένειας Παπακυριτσόπουλου.

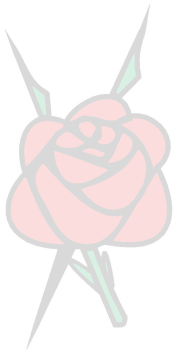
Δίνεται απόσπασμα³⁵ της ομιλίας του Ταλιαδούρου, υπουργού Δικαιοσύνης, στα αποκαλυπτήρια των εικόνων του εισαγγελέα Λεωνίδα Ροζάκη και του ανακριτή Γεωργίου Αγγελή, στις 10 Φεβρουαρίου 1935, στην αίθουσα του Δικαστικού Μεγάρου Λαμίας. Είπε:

« θύματα, εξαιρετικήν θέσιν κατέχοντα εν τη ιστορία της ελληνικής δικαιοσύνης είναι και ο Λεωνίδας Ροζάκης και Γεώργιος Αγγελής, των εικόνων των οποίων σήμερον τελούμεν τα αποκαλυπτήρια. Έζησαν και ενήσουν τα καθήκοντά τους εις μίαν εξαιρετικώς ταραχώδη εποχήν της Ελλάδος μη υπάρχουσας, ευτυχώς, σήμερον, καθ' ην η ληστεία εμαίνετο εις την ύπαιθρον χώραν μας, το δε Κράτος κατεδεικνύετο αντίκωνον να την εξολοθρεύση. Την δην Σεπτεμβρίου 1894, η συμμορία Παπακυριτσόπουλου διασκορπίσασα την συνοδείαν του εισαγγελέως Ροζάκη και ανακριτού Αγγελή, συνέλαβαν αμφοτέρους τούτους επί της αμαξιτής οδού Λαμίας-Υπάτης, παρά το Λιανοκλάδι. Τιμημένοι νεκροί, ευγενή τέκνα του ελληνικού δικαστικού κόσμου, Λεωνίδα Ροζάκη και Γεώργιε Αγγελή σας διαβεβαιώ ως Υπουργός της Δικαιοσύνης, ότι η ελληνική Παιρίς και η ελληνική Δικαιοσύνη ουδέποτε σας ελησμόνησε, αλλά με μεγάλα γράμματα έχει χαραξει τα ονόματά σας εις τας χρυσάς σελίδας της ιστορίας της Δικαιοσύνης»

Λόγια, λόγια. Υπηρετήσαν τον πολιτικό ρόλο του ομιλητή, που πιθανά ξέρει την ιστορική αλήθεια, αλλά δεν τη λέει, ή την παραποιεί, ικανοποιώντας την κυβερνητική θέση του και τον κοινωνικό περίγυρό του.

³⁴ Θεμιστοκλής Λαζ. Λάζος (1845-1910). Είχε διατελέσει δήμαρχος Λαμίας την τετραετία 1887-1891. [Βλ. Δημ. Νάτσιου: Οι δήμαρχοι της Λαμίας (1836-1996), Λαμία 1996]

³⁵ εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, φ. 923, σελ. 1, 12-2-1935, Λαμία.

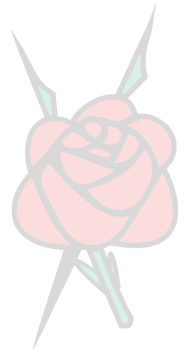
Επίλογος

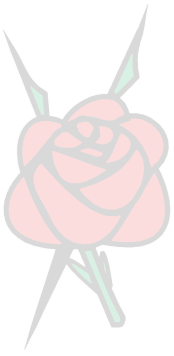
Τώρα, 114 χρόνια μετά τον τραγικό επίλογο αυτής της ιστορίας, το θάνατο του «ληστή» Θανάση Παπακυριτσόπουλου και μαζί των δύο δικαστών Ροζάκη και Αγγελή, είναι μια ευκαιρία τα θύματα του κράτους να ζητήσουν τη δικαίωση της αλήθειας. Κι αυτή είναι μία: το Κράτος θυσίασε άδικα τους δύο δικαστές, όσο κι ένα άκακο παλικάρι το Θανάση Παπακυριτσόπουλο (αντίθετα ο Τσουλής και οι άλλοι ήταν σκληροί παράνομοι, με φόνους και ληστείες στο ενεργητικό τους), για να εκμεταλλευτεί πολιτικά ότι «χιτύπησε τη ληστεία». Η πολιτική υποκρισία φαίνεται από την εντολή «μη φεισθήτε θυσίας δικαστικών», ενώ την άλλη μέρα «ο ζων εισέτι ανακριτής, παρασημοφορήθηκε με το Σταυρό του Σωτήρος»!

Από τα χρόνια του Όθωνα και μετά όλες οι κυβερνήσεις με κατασταλτικά μέτρα ανέμεναν την εξάλειψη της ληστείας. Χωρίς να βρουν και να αναιρέσουν τις αιτίες που γέμισαν τα βουνά με ληστές, έστειλαν καταδικωκτικά αποσπάσματα χωροφυλάκων και ζητούσαν από τους δικαστικούς (ανακριτές και εισαγγελέεις) να σιέλνουν ληστές στη φυλακή. Η βία (έδερναν όποιους ήθελαν και εκτόπιζαν τους συγγενείς) ήταν το μέσο για να βρουν ενόχους.

Είναι προφανές ότι η υπηρεσιακή δραστηριότητα και ο υπερβάλλον ζήλος των δύο δικαστών κάλυψε την κρατική ανικανότητα, αλλά δεν προστάτευσε από τους ληστές, κάτι πολύ δύσκολο σε μια ανασφαλή χώρα. Η πολιτική εκμετάλλευση επίσης έκανε το Κράτος, μετά από 59 χρόνια, δηλ. το 1935, να «κρεμάσει τις φωτογραφίες» των δύο δικαστών στο δικαστικό μέγαρο Λαμίας, αποδίδοντας καθυστερημένα φτηνή τιμή με ένα συνήθη συνοδευτικό λόγο του τότε υπουργού, στη θυσία δύο εξαιρετων ανθρώπων της Δικαιοσύνης.

Όσο για τον «ληστή» Θανάση Παπακυριτσόπουλο, ίσχυσε η λαϊκή παροιμία: Κονιά στα ξερά κάηκαν και τα χλωρά.

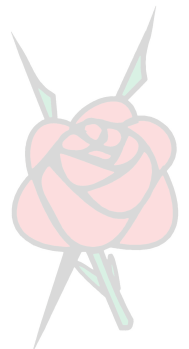
Βιβλιογραφία - Πηγές

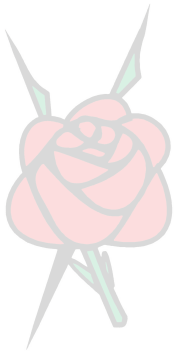
Α. Γραπτές μαρτυρίες (εφημερίδες, βιβλία, άρθρα)

1. εφ. «*Η ΕΠΑΡΧΙΑ*», φύλλα από τις 12-2-35 μέχρι τις 28-2-1935.
2. Νικ. Δαβανέλλου-Γεωργ. Σταυρόπουλου: «*Με τη γραφίδα των περιηγητών (1159-1940)*», εκδόσεις Οιδώνας, 2005, Λαμία.
3. Δημ. Νάτσιου: «*Δήμος Λιανοκλαδίου*», έκδοση Δήμου Λιανοκλαδίου, 2001, Λιανοκλάδι.
4. Δημ. Νάτσιου: «*Ενορίες και εφημέριοι της Επισκοπής Ζητουνίου (Λαμίας) το 1836*», περ. Φθιωτικά Χρονικά 2008, Λαμία.
5. Δημ. Νάτσιου: «*Δικηγόροι και Δικηγορικός Σύλλογος Λαμίας (1833-2003)*», Λαμία 2003.
6. Όμηρου Αθηναίου: «*Ιστορία των ληστών*», 1901, Αθήνα.
7. Ιωάν. Σ, Κολιόπουλου: «*Η ληστεία στην Ελλάδα (19ος αι.) Περί λύχνων αφάς*», εκδ. Επίκεντρο, 2005, Θεσσαλονίκη.
8. Αθαν. Κ. Μπαλωμένου: «*Δρόμοι, καταστήματα και ιδιοκτησίες της προπολεμικής Λαμίας (Δεκαετία 1930-40)*», περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2001 (22), Λαμία.
9. Δημ. Νάτσιου: «*Οι δήμαρχοι της Λαμίας (1836-1996)*», Λαμία 1996.

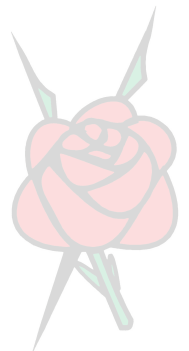
Β. Προφορικές μαρτυρίες

Ηλικιωμένων γηγενών κατοίκων του Αμουρίου. Συμμετείχαν οι: Δημήτριος Ιωάν. Αλαμπάνος, Χρήστος Γεωργ. Αλαμπάνος, Φίλιππος Γεωργ. Αλαμπάνος, Νικόλαος Κων. Γκιολές, Δημήτριος Γούσις, Ευστάθιος Αθ. Μπούκας, Αργύρης Ιωάν. Ταγκούλης και Νικόλαος Ιωάν. Ταγκούλης]. Τους ευχαριστώ για τις πληροφορίες που μου έδωσαν.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΘ. ΜΠΑΛΩΜΕΝΟΥ
ΜΕ ΤΙΤΛΟ
«ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΕΩΡΓ. ΠΑΠΑΚΥΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ (1869 - 1894)»
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟ ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΤΗΣ ΑΕ «ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ»
ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ ΤΟΥ 2008.

Χωροφύλακες με στολή εκστρατείας (σχέδιο του Lix) [μέση του 19ου αι.]

